

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Adam Brookes
NIGHT HERON

Copyright © 2014 by Adam Brookes
First published in Great Britain in 2014 by Sphere
Translation Copyright © 2015 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-01221-7

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

ADAM BRUKS

NOĆNAPTICA

Preveo Lazar Milić

izdavaštvo
vulkan

Beograd, 2015.

*Mojim roditeljima,
Džil i Majklu Bruksu*

PRVI DEO

Kontakt

1

Provincija Činghaj, zapadna Kina
Nedavno

1.37 ujutru.

Zatvorenik br. 5995 nalazio se na mestu na kojem ne bi trebalo da bude, i strah mu se skupljao u ustima.

Samo što nije.

Od te pomisli, koja mu je treperila u glavi, adrenalin je bubnjao po njegovoj utrobi.

Stajao je u tmuni. Iza bloka baraka, luk svetla prožimao je zatvorenički logor srebrnkastom svetlošću i pretvarao bodljikavu žicu u namotaje koji su se poput duge preivali pod noćnim nebom.

Samo što nije. Samo što nije, jebote.

Prislonio je svoj tovar na zid i osetio hladnoću cigle na dlanovima. Povukao se u senku i umirio. Disanje mu se ubrzalo. U njegovim nozdrvama hladan pustinjski vazduh, prošaran kerozinom i prašinom. U njegovim ustima strah, užegao, žitak.

Samo što nije.

Utom se pojavio, gegajući se prašnjavom stazom između baraka, odeven u sivu neuglednu uniformu, sa braon kožnim kaišem koji je popustio pod težinom landaravog pendreka; na glavi zabačena šapka, spuštenog pogleda, sa voki-tokijem u jednoj ruci i cigaretom u drugoj. Patrola u 1.30.

Zatvorenik 5995 iz senke je posmatrao kako se gegala stazom. Zatvorenici ih zovu *leizi*, te tupoglave imbecile iz zatvorske straže. *Leizi*. Gromovnici.

Zbog njihove tutnjave i kašlja i neprestane vike. Broj 5995 povukao se dublje u tminu. Udahnuvši dašak duvanskog dima, osetio je žudnju u grlu.

Gromovnik je bio nadomak bloka iza kojeg se krio zatvorenik 5995. Broj 5995 je čuo gromovnika kako vuče cokule preko šljunkovite prašine. Gromovnik bi, prema svim proračunima, sada trebalo da prođe kraj bloka i skrene desno; njegova senka počela bi da iščezava pod budnim okom svetlosnog luka, a škripa njegovih koraka da se stišava. Gromovnik bi trebalo da nestane u mrklom mraku, dopuštajući zatvoreniku da neprimetno nastavi na svom opasnom putu ka – čemu? Slobodi? Streljačkom stroju? Ili, u skladu sa vremenom, ka smrtonosnoj injekciji natrijum-tiopentala koji bi zapenušao u njegovim venama?

Broj 5995 čekao je da bat koraka prođe.

Međutim, tišina. Gromovnik je zastao.

Pucketanje voki-tokija i elektronski pisak. *Pip.*

Broj 5995 nastojao je da učini svoj poveći stomak, debele butine i vrat, čekinjavu glavu i mišićave šake nevidljivim, nepomičnim. Lagano krckanje šljunka, kao da se gromovnik okreće ili premešta težište. Potom žamor, još krckanja. *Pip.*

Tišina.

Broj 5995 ovlaš je izdahnuo i udahnuo. Nepomičan. Nepomičan. Ostani nepomičan.

Potom se koračanje po šljunku lagano nastavilo. Broj 5995 sklopio je oči i osetio peckanje znoja na glavi. Koraci su se približavali.

Gromovnik se nije okrenuo od 5995, što je očekivao nakon višemesečne prakse i svih obaveštajnih podataka koje jedan iskusan operativac poput 5995 može da sakupi. Gromovnik je osujetio razum i krenuo pravo ka 5995 i njegovom očito nedovoljnom zaklonu. Majku mu njegovu. Da li je broju 5995 u izvidnicama promakla jedna sigurnosna kamera? Ili su ga izdajnički, zaverenički skotovi sa kojima je proveo dve decenije života u ovoj ustanovi za prisilni rad već prijavili?

Koraci su se približili, jasan bat cokula na betonu, tačnije – po šljunku.

Strah mu je zaustavio disanje, rasparčao misli. Pribio se uza zid, potisnuvši neodoljivu želju da odjuri, potrči, da se *pokrene*.

Gromovnik je sišao sa staze i pomerio se sa svetla, leđima okrenut broju 5995. Sa mesta na kojem je stajao video je luk grimiznog svetla i potom raspršene iskre.

Noćna ptica

Cigareta.

Gromovnik naizgled posegnu za nečim u svojoj odeći. Tišina, potom kištanje mlaza i prskanje, dašak amonijaka i alkohola.

Piša, pomisli 5995. Piša uza zid.

Prskanje se proredilo i potom prekinulo. Gromovnik se namestio i nakašljao, zastrašujući lavež u tmuni. Broj 5995 zamislio je sebe obloženog glinom, zanavek nemog i nepomičnog, poput kakvog ratnika iz grobnice, zakopanog, nevidljivog još od vremena dinastije Ćin.

Gromovnik je zevao, opipavajući svoj džep. Izvukao je paklicu cigareta. Broj 5995 čuo je šuškanje celofana. Protresavši paklu, gromovnik ju je prineo svetlu i palcem i kažiprstom kao kleštima izvadio iz nje jednu povijenu cigaretu. Stavio je cigaretu u usta. Sada upaljač i njegov rezak zvuk. Trepnuvši od plamena, 5995 je video kako gromovnik zabacuje glavu i glasno uvlači dim. Zgužvavši praznu paklicu, gromovnik se okrenuo, podigao ruku i bacio je u mrak. Pogodila je 5995 u bradu, usled čega se refleksno trgnuo, kao da je zadobio udarac. Paklica je pala na zemlju i gromovnik se naglo okrenuo i zagledao u tminu. Ne može da me vidi, pomisli 5995. Nema opremu za noćno osmatranje. Gromovnik nagnu glavu i ponovo pogleda. Vrlo, vrlo mirno sada.

Voki-toki zašišta.

Gromovnik je pogledao dole, letimičnim pokretom prineo voki-toki ustima i, promrmljavši nešto, pustio ga da padne. Uzdahnua je i okrenuo se. Njegovi koraci nestadoše u tmuni.

1.42 ujutru. Osamnaest minuta do naredne patrole.

Pokret.

Spretno, uz izvesnu spretnost i bešumnost iznenađujuću za tako velikog čoveka, zatvorenik 5995 je protrčao kroz oštar svetlosni luk, preko staze, ka dvospratnoj kotlarnici bez prozora koja se nalazila preko puta. Siva vrata koja, pomislio je 5995 trčeći, moraju biti otključana da bih preživeo. Usporio je i posegnuo za kvakom.

Vrata se otvoriše. Inercija ga je uvukla unutra. Zamračena sveža unutrašnjost prostorije, vlažan beton pod nogama i sumporast vonj. Zadihan, zatvorio je lagano vrata za sobom i sačekao da mu se oči priviknu na mrak.

Pred sobom je razaznao hrpu uglja. Iza nje vrata iza kojih se čulo šištanje i kuckanje kotla. Kotlarnica, na čijem podu se skupljala voda, beše protkana cevima i osvetljena jednom jedinom sijalicom. Zastao je kraj vrata i oslušnuo. Ništa. Tiho je prošao kraj kotla i razmaknuo jednu debelu, plastičnu zavesu. Prljav mračan hodnik. Na samom kraju – dupla vrata.

Pokret.

Odškrinuvši vrata, promolio je glavu u jedan mračan kancelarijski prostor u kojem se nalazilo šest-sedam stolova, jednostavni ormari za kartoteke, miris starog kartona, cigareta. Stajao je, pokušavajući da dođe k sebi. Pomislio je: blagi bože, ovo bi moglo da uspe. Moglo bi da...

Šaka na njegovom ramenu.

Poput munje, adrenalin je prostrujao njegovim mišićima, a mozak zatreperio od besa i šoka. Broj 5995 naglo se okrenuo i posegnuo za bilo čim, tkaninom, mesom, kosom. Nagrnulo je napred, zadržavši urlik u svom grlu. Telo pred njim nije pružilo nikakav otpor. Broj 5995 ga zakuca uza zid. Prognudalo je usled udarca i progovorilo drhtavim šapatom.

„Na tvom mestu bio bih tiši.“

Držeći jednu šaku na njegovom vratu, a drugu u vazduhu, spreman da zada udarac, 5995 pogleda ovo stvorenje i njegove treperave oči.

„Šta, za ime sveta, radiš ovde?“, prošaputao je.

„Učinio sam sve kako si rekao.“

„Umalo te nisam ubio.“

„Brave, sve. Sve stvari su tamo, na podu.“

„Blagi bože.“ Pustio je tu drhtavu hrpu od čoveka u sivoj zatvoreničkoj uniformi i pamučnim cipelama. Zabacio je glavu, pokušavajući da dođe do vazduha.

„Sve je tamo, proveri“, reče.

„Hoću, ništa se ti ne boj.“

Broj 5995 se okrenu. Između stolova se nalazila ta bedna gomila predmeta. Čučnuvši, počeo je da prebira, proveravajući svaki ponaosob. Dve poveće plastične posude sa poklopcima, u kojima se obično drži ulje za kuvanje, ispunjene vodom i svezane parčetom zelenog najlona. Jedna torba u kojoj se nalazi plastična kesa, sjajna od masti i dopola ispunjena kukuruznim hlebom i kuvanim zelenišom. Dve štangle užasne čokolade koju prodaju u menzi. Devet pakli cigareta. Jedan upaljač. Nekoliko juana u novčanicama, za koje čovek u stvarnom svetu jedva da može da kupi činiju knedli. Jedna

Noćna ptica

providna torba od polietilena, pričvršćena elastičnom trakom, i u njoj nešto nalik na požuteli novinski članak. I jedna cigla. To je sve. Njegova oprema za bekstvo. Njegov plan.

„Sve je tu, zar ne?“

Broj 5995 uputi mu oštar pogled.

„Da, sve je tu“, reče.

„Da.“

„A zbog čega si ti ovde?“, upita 5995.

„Imamo dogovor, zar ne? Kikirez?“

Tako ga zovu. Kikirez.

„Da, imamo dogovor“, reče.

„Držaćeš se dogovora, zar ne?“, reče čovek.

„Da, zaboga.“ Istini za volju, to i nije dogovor koliko ucena, pomisli Kikirez. Pronašao je ovo stvorenje, zatvorenika sa povlasticama i poslom u zatvorskoj upravi, iza kuhinjskih kontejnera za skladištenje. Imao je uspaničen pogled, gaće spuštene oko članaka i muškost uprtu ka zvezdama, dok je kraj njega klećao gromovnik-kuvar otvorenih usta. Kikirez mu je ponudio jednu obazrivu nagodbu: njegovo ćutanje u zamenu za pristup kancelarijama i dokovima za utovar.

„Nećeš ništa reći, Kikirez? O meni i mojim greškama. Nakon što... izadeš.“

Broj 5995 zakoluta očima.

„Nikom neću reći da si prodavao seksualne usluge u ustanovi za prisilni rad.“

„To je grub opis, Kikirez. Neljubazan.“

„Zajebi neljubazno. A sada zaključaj vrata za sobom i drži jezik za zubima.“

Čovek uzdahnu.

Broj 5995 zavrte glavom, ugura zalihe u džepove, okači flaše s vodom na ramena i podiže ciglu. Čovekov pogled se na trenutak zadržao na njegovim očima, uz tračak smeška.

„Srećno, Kikirez.“

„Zajebi sreću.“

Izgovorivši to, zatvorenik br. 5995, alijas Kikirez, nestade.

* * *

Dok za utovar bio je okružen zidovima visokim dva metra. Iza doka, niz od tri zaključane kapije i put ka glavnom zatvoreničkom kompleksu, udaljenom šezdesetak kilometara.

S druge strane zida – ništa. Nema ograda, oboda, niti žice. Samo trista kilometara kamenite pustinje. Nije toliko teško pobeći iz radnog logora, ali iz pustinje? Niko nije pobjegao iz pustinje. Niko nije ni pokušao.

U doku za utovar bilo je mračno. Kikirez je osluškivao noć. Ništa. Našao je tri plave plastične gajbe, u kojima bi se obično moglo čuvati pivo. Kikirez ih je tiho poređao jednu na drugu iza zid. Stojeći na gajbama, položio je laktove na zid, u koji je neki obazrivi drug zacementirao komadiće srće. Kikirez je sa sebe skinuo isflekan, plavi gornji deo trenerke. Položio ga je na zid, ne bi li prekrrio staklo. Uzeo je ciglu, osetio njenu težinu i veoma nežno, prigušujući buku trenerkom, krenuo da struže staklo. Nekoliko minuta mu je bilo potrebno da stvori uzan prolaz na vrhu zida.

Podigao se i, zanjihavši se na tren, kleknuo na zid stežući flaše s vodom i torbu. Potom je skočio.

Svestan je da je statičnost neprijatelj.

Stoga je potrčao.

Satima je trčao u noći. Pustinja beše prošarana oštrim škriļjcima. Zveckali su i lupkali pri svakom koraku, a njegove pamučne cipele behu suviše tanke, zbog čega je, izvrćući članke između škriļjaca koji su štrčali, osećao jake bolove u stopalima. Dve plastične boce postajale su sve teže. Njihale su se i pljeskale ga, otežavajući mu kretanje, dok mu se najlonsko uže kojim behu privezane useklo u rame. Źudi da ostavi vodu i nastavi rasterećen. Ali bez vode bi umro. Ubrzo. Vazduh beše hladan u njegovom grlu i teško je disao.

Pred njim, niska brda ispod noćnog neba.

Zaustavio se u tmuni i čučnuo, pokušavši da umiri disanje i da zadrži ravnotežu. Blaga zvezdana svetlost i oštar vetar. Sme li da zapali cigaretu? Okružio je plamen upaljača svojim šakama. Miris duvana ispuni čist vazduh. Osetiće ga na kilometar.

Nek se nose.

Duboki, hladni nalet straha.

Iscrpljen si, pomislio je. Strah se rađa iz samoće i iscrpljenosti. Gde je to pročitao?

Statičnost je neprijatelj.

Noćna ptica

Pokret.

Ustao je i potrčao, posrćući preko neravnog tla, dok su flaše mlatarale, ka mračnim brdima. Dok je trčao, jedna lepa glupa pesma iz detinjstva treperila mu je u glavi.

Er yue li lai ya! Hao chun guan! Februar stiže! Jedno fino proleće dozivala Porodice rade na njivama. Trupama pružamo žito!

Koliko je samo voleo tu idiotsku pesmu. Pevao ju je onog dana kada je, ugladen, sa crvenom maramom izašao na paradu ispred lokalnih prostori-rija komiteta. Nakon toga je Otac, čiji je hod tada već bio krut, pokoran, odveo u park njega i njegovu sestru Mej. Bila je 1969. godina. Sedeli su na kamenoj klupi ispod jedne blistave vrbe, dok je sladoled curio sa štapića, a cvrčci zujali na mirnom vazduhu pred buru.

Oko dva sata je preostalo do svitanja, sirena i pasa.

Njegovo odsustvo je već primećeno. U barakama, zatvorenik br. 7775, prevarant i silovatelj lakog sna, bio je budan i razmišljao o praznom krevetu iznad sebe. Kikirez često ustaje noću da piša. Međutim, Kikirez se ovog puta nije vratio. Već je prošlo sat i po, i ako gromovnici dođu zorom i shvate da je Kikirez nestao, tražiće objašnjenje od njega i svih ostalih iz Proizvodnog odeljenja br. 20. Silom.

Zatvorenik 7775 razmatrao je ovaj problem. Dopada mu se odsutni su-sed, što je retkost, jer se obično ne slaže sa intelektualcima i politikantima. Ne veruje im – na prvi znak nevolje, sve njihove smele reči pretoče se u po-slušnost svojstvenu radnom logoru.

Međutim, Kikirez je drugačiji. *Dovrtljiv* je. Većina zatvorenika Proizvod-nog odeljenja 20 su kost i koža, zategnutih, žilavih mišića, međutim, Kikirez je sačuvao korpulentnost. Dok 7775 teškom mukom skuplja predmete od važnosti u zatvorskoj ekonomiji – cigarete, hartiju za pisma, antibiotike – čini se da Kikirez uvek ima zalihu. Koju ponekad deli s drugima.

Zatvorenik 7775 je razmišljao o svom poznanstvu sa svojim proračuna-tim drugom. Godine koje su zajedno proveli u radnom logoru, koje se ni po čemu nisu razlikovale, obeležila bi s vremena na vreme pokoja neobična epizoda vredna spomena. Broj 7775 prebira o se po sećanju.

Jednom, pre mnogo godina, u logor je, tresući se i jecajući, stigao jedan koščati politikant upalih očiju. Bio je to nekakav advokat koji se previše

trudio. Na jednoj radnoj akciji u brdima kinjili su ga zbog toga što ne ume s ašovom, zbog raštrkanih dlačica iznad njegove gornje usne, te zbog kiše koja je padala. Ništa ozbiljno, ali dvojica gromovnika pridružila su se sa svojim pendrecima. Dobio je po nosu i krv je, s komadićima mesa, počela da se sliva niz njegovu bradu, nakon čega je ponovo zacmizdrio. Kikirez je posmatrao ovaj događaj, te je, nakon što se sve završilo, pridigao malog politikanta, pomogao mu da se vrati u barake i očistio ga.

Potom je Kikirez rekao malom politikantu da napiše pismo i da ga uputi „stranim novinarima“. U Pekingu. Ima ih mnogo, rekao je, žive u jednom velikom kompleksu nedaleko od Hrama sunca. Tako su dvojica zatvorenika sastavili pismo, pomalo začinjeno, u kojem je mali politikant, kitnjastim rukopisom isflekanim suzama, prepričao užase i poniženja unutar radnog logora. Kikirez ga je potom prokrijumčario u prljavom vešu i poslao u Peking. I neki strani novinar ga je objavio! *Veliki ekspoze! Užasi kineskog gulaga!* Nedugo zatim pojavili su se inspeksijski timovi. Trebalo je videti lica gromovnika.

Starešine, kako je Kikirez istakao, nisu davale pet para za uslove u logoru, za prebijanja, niti ih je bilo briga da li će mali politikant preživeti. Međutim, činjenica da su ih stranci ponizili jeste ih brinula. I postarali su se da se svi u Birou radnog logora zabrinu. Mali politikant je dobio lagodan posao u kuhinji. Niko nije prigovarao a Kikirez je upućivao gromovnicima značajan pogled, sa izrazom lica koji je govorio „mogu da vas sjebem ako hoću“.

Ali kako je, za ime sveta, Kikirez znao za strane novinare?

Ležeći u ustajaloj baraci, u noći koja ga je sve više pritiskala, 7775 je slušao tiho disanje ostalih zatvorenika. Stežući svoje čebe, razmišljao je o domu koji je jednom imao i jednoj maloj devojčici sa kikama koja je krckala semenke suncokreta. Njeno lice je skoro sasvim iščezlo. Odagnao je osećaj očajanja.

Broj 7775 neće prijaviti Kikireza.

Barem za sada. Sačekaće još jedan sat.

Krećući se prema brdima, stigao je do obronaka. Lakše se kretao po tlu koje je sada bilo manje kamenito. Tmina nije jenjavala i bilo je hladnije, sa tragovima snega na zemlji. Iscrpljenost je činila da mu misli lutaju u besmislenim pravcima. Pitao se da li ostavlja miris za sobom, ako uopšte imaju pse. Nijednom

Noćna ptica

nije video psa u logoru. Svakog psa koji bi se približio Proizvodnom odeljenju 20 prebili bi na smrt i ispekli s kimom koji je poslala majka zatvorenika br. 1414. Na samom početku, broju 1414 stavljeni su okovi, šake mu behu vezane za kukove, a jedna drvena šipka od pedesetak centimetara pričvršćena za njegove članke te je, hodajući, stopalima opisivao polukrug. Dvojica hrišćana hranila su ga i brisala mu dupe.

Zadihan, Kikirez se zaustavio i pogledao za sobom. Dobija na visini. U daljini polja video je svetla zatvoreničkog logora, slabašna, srebrnkasta u noći. Nema zvukova, ni pokreta; za sada. Nema kamiona. Naravno da niko ne beži odande. Kuda bi, pobogu, krenuli? Ponovo podiže glavu, teško dišući. Padina će postati strma, to zna, ali će nakon toga stići. Pokret.

Proučivši još jednom prazan ležaj iznad sebe, 7775 se pridigao. Vreme je, Kikirezu. Oprosti, ali kad se mora – mora se. U mraku je posegnuo za sivom jaknom koja je visila na kuki iznad njegove glave i ogrnuo te bele štrafte preko ramena. Uputio se ka središtu baraka. Odugovlačeći, osetio je hladan beton pod golim stopalima. Narednih nekoliko časova biće zeznuto.

Nagnuo se iznad dobro poznate usnule prilike. „Zapovedniče odeljenja, probudite se! Zatvorenik br. 7775 želi nešto da prijavi.“

Jedno preteće oko se otvorilo, pokušavajući da se osvesti u ovo gluvo doba.

„Zapovedniče!“ Broj 7775 sada se sasvim uspravio. Neka bude zvanično, pomisli. „Zatvorenik br. 7775 želi da prijavi da je zatvorenik br. 5995 odsutan.“

„Koliko je sati?“

„Pet, zapovedniče.“

Zevanje i opor miris koji se širio sa madraca. „Kako to misliš, odsutan?“

„Nije tu, zapovedniče.“

„Pa, kuda je otišao? Kikirez, zar ne?“

„Zatvorenik br. 7775 ne zna kuda je zatvorenik br. 5995 otišao, zapovedniče.“

„Zašto govoriš tako? Jesi li ga potražio?“

„Nisam, zapovedniče.“

Nagoveštaj stvarnosti poče da se širi zapovednikovim bunovnim licem. Trepnuo je i podigao se sa madraca. Njihov pročelavi predusretljivi

zapovednik – i sâm zatvorenik, saboter, po svemu sudeći, iako niko ne zna čega – ujedno je i tlačitelj i prijatelj. Sada je, navukavši prsluk preko povećeg stomaka, stajao u mraku u gladio bradu.

„Dakle, kuda je otišao?“

„Ne znam kuda je otišao, zapovedniče“, reče, što je izazvalo prodoran pogled.

Zapovednik se okrenuo i pogledao kroz prozor, ka prašini i sjaju luka svetlosti. Njegov dah je maglio staklo dok je, s nadom u očima, držao prste položene na oknu.

„Šta nam je činiti?“

Broj 7775 zausti, ali istog trena zatvori usta.

„Da? Šta?“

„Broj 7775 predlaže da se obavesti dežurni stražar, zapovedniče.“

Zapovednik odeljenja ga je posmatrao. „Ali mora da je nekud otišao.“

„Prošlo je... neko vreme.“

Blesak panike.

„Neko vreme?“

Zapovednik je nespretnim trkom napustio baraku, uputivši se ka stražarskoj kući u kojoj su gromovnici dremali ispred nekog hongkonškog filma u kojem su hrabri monasi obarali neprijatelje Kine.

Zatvorenik 5995 osećao je bol u grudima. U proteklih pola sata često je zastajao, presavijao se, zadihan, klecavih kolena. Međutim, sada je spuštao pogled ka jednoj maloj poplavljenoj šljunčanoj jami, u čijoj su se crnoj vodi ogledale zvezde.

Jedva da biste je primetili. Sa tri strane okruživale su je niske neravne strmine, dok je staza bila jedini mogući prilaz. Oprezno se spustio do vode. Na istoku, nebo je počinjalo da tinja.

Voda nije bila samo hladna. Bila je odvratna. Ušao je do kukova, uvivši odeću u smotuljak koji je obesio na rame, a flaše oko vrata. Grcao je od hladnoće koja mu se uvlačila u kičmu. Sada je u vodi do prsa. Strmo kameenje koje je oivičavalo vodu više nije bilo strmo, već sasvim pravo, i tu, na tom mestu, visila je jedna mladica. Baš tu. Podigavši ruku, opipao je otvor miniranog tunela, pedesetak centimetara iznad svoje glave. Prvo je ubacio odeću, potom i flaše s vodom. Grebući bosim stopalima po uronjenom

Noćna ptica

kamenu kako bi sačuvao ravnotežu, stegnuo je vrhove prstiju i uz strahovit bol u ramenima prebacio jedan lakat. Koprcajući se očajnički, uspeo je da se popne. Sa njegovog drhtavog tela slivala se voda.

Iako uži nego što ga pamti, tunel je bio dubok. Primetio ga je pre nekoliko godina, na jednoj radnoj akciji kada je, kao i obično, zabeležio sve detalje. Čučajući, osušio se košuljom i ponovo navukao vlažnu odeću, nakon čega je zakopčao gornji deo plave trenerke i ponovo se stresao. Ukoliko se bude kretao postrance, unazad, mogao bi da se uvuče nekih pet metara u stenu.

Ovde će sačekati da sve prođe, sirene, psi, šta sve ne, gromovnici koji jure kao muve bez glave, prestrašeni da će izgubiti bonus. Nema sumnje da su krenuli da ga traže.

Gospode, koliko je gladan. Papirna kesa sa smrvljenim kukuruznim hlebom i zelenišom sada izgleda sićušno i jedno. Gde mu je pamet bila? Sačuvaće je. Umesto toga – cigareta, pa spavanje.

Ili ipak ne. Možda bi trebalo da nastavi.

Dali su se u potragu, pomislio je. Protrljao se i dunuo u šake.

Niko nije uspeo da pobegne. Begunci umiru u pustinji, kilometrima daleko, nateklih jezika, kože poput gita.

Međutim, potom je izgrađena pruga.

Počelo je da se razdanjuje. Voda je bila prošarana crvenom.

Gromovnici su izlazili iz stražarske kuće, koprcajući kaiševе, proveravajući klizače na kalašnjikovima, te štiteći oči od hladnog, jutarnjeg sunca. Prašina se osećala u vazduhu. Jedan džip je zaškripao kod glavne kapije; vozač je gestikulirao, zatim je sačekao i nastavio, uputivši se ka polju.

Broj 7775 i ostali bili su u vrsti ispred barake. Već četrdeset minuta tako stoje. Uplašenog pogleda, zapovednik odeljenja je, znojeći se, stajao ispred njih. Broj 7775 već je tri puta ponovio priču oko koje su se složili.

„Probudio sam se i video da ga nema“, rekao je. „Bilo je pet časova i odmah sam to prijavio.“ Izbrbljaj to. Deluj skrušeno.

Komandant je mrmljao nešto u mobilni telefon, trudeći se da izgleda smireno. Gromovnici su izgledali zbunjeno i nadrkano, što je opasna kombinacija za Kikireza, kada ga budu pronašli. A hoće, 7775 je uveren u to.

* * *

Sunce je izašlo.

Do srži je izgrebao prste, čisteći tlo tunela od škrljaca. Seo je na jedan kružni, glatki kamen, vlažan i hladan, smestivši kraj sebe svoju jadnu hrpu zaliha.

Razmišljaj o pećini kao o ćeliji, učenjačkoj ćeliji, spisateljskom ateljeu, govorio je sebi, mestu za promišljanje i ponovno otkrivanje kakvog intelektualnog cilja.

U zatvoreničkom logoru intelektualce zovu „kenjatorima“. Dve reči, intelektualac i kenjator, zvuče skoro identično, *džišifenci/čišifenci*; primamljivo je pomešati ih. Ostali zatvorenici prozvali su Kikireza kenjatorom čim je kročio kroz glavnu kapiju. Odale su ga njegove mekane ruke.

Međutim, kada su zatvorenici saznali da Kikirez nije tu zbog kakvog političkog prekršaja, već pokušaja ubistva, malo su ustuknuli. Zanimalo ih je koga je, i zbog čega, Kikirez pokušao da ubije. S vremenom se saznalo da je prekršaj Kikireza počinjen tople noći 3. juna 1989. godine, dok su pucnji odjekivali Pekingom, a temelj kineske države se tresao. Kikirez se, saznalo se, u trenutku užasa i gneva obrušio parčetom pločnika na glavu jednog omanjeg vojnika koji je, vrišteći, ležao kraj njegovih nogu. Mali vojnik je treptao, tresući se. Kikirez je video kako je krv prsnula na asfalt. Zatvorenike je ovo bunilo. Kako jedan kenjator, profesor, može da učini tako nešto?

Kikirez je, dakle, živio dvostrukim životom: delom kriminalac nezamislivog nasilja, delom kenjator. U odnosu prema drugim zatvorenicima oslanjao se na svoj gabarit i osvetoljubivi temperament. A kada se dovoljno uspeo u zatvoreničkoj hijerarhiji, usredsredio se, tokom godina, na ojačavanje identiteta koji su mu zaveštali njegovi roditelji i školski drugovi: onoga koji stvara umom, koji koristi akutno moralno razumevanje pravde i moći, kineskog intelektualca. On je, govorio bi sebi, daleko više od običnog zatvorenika; o njega su se ogrešili, on je legendarni prognani mislilac, moderni Ču Juen, delitelj istine kojeg je država oklevetala, a za pločnik ko mari.

Izvio je vrat i video svetlucavu vodu šljunkovite jame.

Već na početku služenja kazne zaključio je da su potrebne izvesne mere ne bi li sačuvao svest o sebi kao intelektualcu-kenjatoru. Knjiga. Zatvorski memoari! Nešto razorno, proisteklo iz očaja, što će prokrijumčariti iz logora, objaviti u inostranstvu, nezakonito deliti kod kuće. Nešto otmenog, beznadežnog naslova. *Bujica reči iz pustinje*, možda.